

Täysistunto

Keskiviikko 27.5.2020 klo 14.02—17.18

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eräistä maatalouden luopumistuen ansiotulorajaan covid-19-epidemian johdosta sovellettavista väliaikaisista menettelyistä

Hallituksen esitys HE 76/2020 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Matti Vanhanen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Ja sanon jo etukäteen: edes kiikarilla katsoen tässä otsikossa ei puhuta hanhista.

Keskustelu

14.59 **Maa- ja metsätalousministeri Jari Leppä** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tämä hallituksen esitys laiksi maatalouden luopumistuen ansiotulorajojen covid-19-epidemian johdosta sovellettavista menettelyistä on osa sitä laajaa pakettia, jolla haluamme turvata maataloudessa erikoiskasvitiloilla tarvittavien kausityöntekijöiden saatavuuden. Asia on ongelma tiloille, se on hyvin tiedostettu, ja se vaatii monenlaisia ratkaisuja, ja tämä nyt käsittelyssä oleva asia on yksi niistä.

Alkutuotannon ylläpito on maamme huoltovarmuuden kannalta erityisen tärkeää, ja ruokaturvan merkitys korostuu tällaisissa poikkeusoloissa. Yhtenä toimenä kotimaisen kausityövoiman saatavuuden turvaamiseksi hallitus linjasi neuvotteluissaan toukokuun alussa, että toteutetaan luopumistuen ansiotulorajojen määräaikainen soveltamatta jättäminen. Käsillä on vuoden tärkein aika ruokaturvan varmistamisen kannalta eli uusi satokausi. Maatilojen kausityövoiman tarve ulottuu kevään istutustöistä aina lokakuulle asti kestävään sadonkorjuuseen. Koronatilanteen jatkuessa myös mahdolliset sairastumiset voivat aiheuttaa lisätyövoiman tarvetta vielä loppuvuoden aikana.

Kriittistä henkilöstöä ovat erikoisammattitaitoa omaavat henkilöt. Kaikkein kriittisimmiksi ja kiireellisimmiksi on havaittu joukko maatalous- ja puutarhatuotannon kasvukauden alkuun sekä tuotantoeläinten hoitoon liittyviä töitä, joihin on oltava tiedossa ammattitaitoiset tekijät. Alkutuotannon kannalta tärkeää erityisosaamista ja ammattitaitoa voidaan arvioida olevan maatalouden harjoittamisesta luopuneilla, entisillä maatalouden harjoittajilla. Luopumistukilainsäädännön kannalta luopujilla on kuitenkin vain rajattu mahdollisuus työskennellä palkkatyössä ilman, että ansaittu tulo vaikuttaa luopujan oikeuteen saada luopumistukea.

Tavoitteena hallituksella ja tällä ehdotuksella on edistää luopumistuen saajien työpänskön ja osaamisen hyödyntämistä ja näin osaltaan tukea poikkeusoloissa huoltovarmuuden tavoitteiden toteutumista alkutuotannon kannalta kriittisillä aloilla, tietysti erityisesti

Pöytäkirjan asiakohta PTK 81/2020 vp

maataloudessa ja puutarha-alalla. Tämä ehdotus mahdollistaisi väliaikaisesti maatalouden luopumistukeen oikeutettujen tuensaajien ansiotyössä käynnin huoltovarmuuden turvaamiseksi poikkeusoloissa maa- ja metsätalousministeriön toimialan kannalta kriittisissä tehtävissä ilman, että työssä ansaitun tulon määrä vaikuttaisi maatalouden harjoittamisesta luopuneen oikeuteen saada luopumistukea aikavälillä 16.3. tänä vuonna — vuoden loppu.

Ehdotetun lain myötä eräitä ansiotulorajaan liittyviä ja luopumistuen maksamista ja sen aloittamista, luopumistuen maksun keskeyttämistä ja luopumistuen saajan ilmoitusvelvollisuutta koskevia edellytyksiä ei sovellettaisi tänä kyseisenä aikana. Kyse on eräänlaisen ansiotulorajoitteen väliaikaisesta purkamisesta, jonka tarkoituksena on kannustaa huoltovarmuuden turvaamiseksi vallitsevissa poikkeusoloissa entisiä maatalouden harjoittajia ansiotöihin maa- ja metsätalousministeriön toimialan kriittisiin tehtäviin. On arvioitu, että noin 1 900:sta luopumistuen piirissä olevasta tämä esitys koskee muutamia satoja henkilöitä. Lakia ehdotetaan sovellettavaksi taannehtivasti, jotta voitaisiin taata tuen saajien yhdenvertainen kohtelu. Luopumistukilain mukaan tukea ei kuitenkaan makseta vajaalta kalenterikuukaudelta, joten tukea voitaisiin maksaa kuukausilta huhtikuu—toukokuu.

Puhemies! Lopuksi: hallinnollisen taakan näkökulmasta esitetyn ehdotuksen voidaan arvioida olevan yksinkertaisin ratkaisu myös tuen maksatuksesta ja hallinnoinnista vastaavalle Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle. — Kiitoksia.

15.03 Sari Essayah kd: Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys on tervetullut ja kannatettava. Niin kuin ministeri totesi, niin suurta joukkoa ihmisiä tähän ei koske, mutta voisi sanoa, että sitäkin tärkeämpää. Nyt on kyse avainhenkilöistä, kun tällaisia termejä joskus käytetään. Monesti puhutaan yrityselämässä olevista korkeapalkkaisista johtajista. Nyt puhutaan maataloudessa uransa tehneistä ihmisistä, joilla on tietotaito, osaaminen ja ymmärrys, ja he pystyvät tässä tilanteessa olemaan avuksi, jolloinka nämä ansiotulorajoitteet luopumistuen suhteen on syytä tällä väliaikaisella lainsäädännöllä poistaa. Ja niin kuin ministeri totesi, niin tässä myöskin harvinaisesti takautuvastikin katsotaan huhti—toukokuun osalta tätä mahdollisuutta, jotta se ei sitten toisi lisää byrokratiaa.

Arvoisa puhemies! Me tiedämme, että tällä hetkellä kausityöntekijöitten tilanne kaiken kaikkiaan on edelleenkin, voisiko sanoa, monella tavalla hankala ja vaakalaudalla. Tuossa ministerille jo kahden keskenkin asiasta totesin, että nyt olisi tärkeää myöskin tietää se, millä tavalla noitten ulkomailta tulevien kausityöntekijöitten, erityisesti Venäjältä tulevien kausityöntekijöitten, tilanne on ratkeamassa. Tuolla on ahdistuneita marjanviljelijöitä, jotka soittelevat ja sanovat, että sekin tieto, että tiedettäisiin, että ketään ei tule, helpottaisi tässä tilanteessa, koska siellä moni pelkää tehdä nyt niitä palkkaamisia, kun ajatellaan, että heillä on sitten pahimmassa tapauksessa kahdet työntekijät käsissään. Sen tähden toivon tässä monien ministereitten yhteistyötä, myöskin ihan ulkoministeriön puolelta, jotta saataisiin selvyttä tähän tilanteeseen.

Mutta, arvoisa puhemies, tämä hallituksen esitys on ehdottoman kannatettava ja todellakin kiireesti saatava aikaiseksi, jotta pystymme helpottamaan maatalouden työntekijäpulaa tässä koronaepidemiassa.

15.05 Ari Koponen ps: Arvoisa herra puhemies! On arvioitu, että esityksen perusteella työllistyisi noin 100—500 henkilöä, eikä heidän oleteta työskentelevän koko ehdotetun lain voimassaoloaikaan johtuen kausiluonteisesta työstä. On ehdottoman tärkeää, että osaa-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 81/2020 vp

va ja ammattitaitoinen työpanos entisiltä maataloudenharjoittajilta saataisiin nyt täysimääräisesti käyttöön, joten esitys on kannatettava.

Olen kuitenkin samaa mieltä Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliiton kanssa siitä, että myös nuorten ja opiskelijoiden palkkaamiseen tarvittaisiin määräaikaisten työkalu. Suomessa on yli puoli miljoonaa vähintään 18-vuotiaasta opiskelijaa, joista vain hieman reilu puolet on työllisiä. On siis selvää, että opiskelijoissa on huima työvoimapotentiaali, mutta Pohjoismaiden korkeimmat opintotuen tulorajat eivät kannusta opiskelijoita tekemään töitä. Työnteosta rangaistaan opintotuen takaisinperinnässä.

Varhain hankittu työkokemus tukee työllistymistä läpi tulevan uran. Ehdotankin, että hallitus mahdollistaa opiskelijoille ottaa vastaan huoltovarmuuden kannalta kriittistä kausityötä ilman opintotuen takaisinperintää vuoden 2020 osalta, jotta työllistyminen maatilalla koettaisiin houkuttelevana ja taloudellisesti kannattavana vaihtoehtona. Vaihtoehtoisesti ehdotan, että hallitus poistaa väliaikaisesti opintotuen tulorajat kokonaan vuoden 2020 osalta. Tämä olisi myös osa ratkaisua maatalojen akuuttiin työvoimapulaan.

15.07 Hanna-Leena Mattila kesk: Arvoisa puhemies! Käsillä oleva hallituksen esitys on yksi keino monien joukossa helpottaa suomalaista maataloustuotantoa koronasta johtuvana poikkeusaikana.

Kyseisessä esityksessä ehdotetaan väliaikaisia huojennuksia niin sanotuille vanhoileisännille, jotka saavat luopumistukea. Entisinä maatalouden harjoittajina heillä on maataloudessa tarvittavaa erityisosaamista ja ammattitaitoa. Esitys koskee kaikkien noin 1 900:aa luopumistuen saajaa. Useimmilla luopumistuen määrä on alle 1 000 euroa kuukaudessa. Ansiotulorajoitteen vuoksi vain pieni osa luopumistuen saajista on tehnyt tilapäisesti töitä niin paljon, että enimmäisansiotulo olisi ylittynyt.

Nykyisessä epidemiatilanteessa olisi tärkeää saada kaikki mahdollinen kotimainen työpanos täysimääräiseen käyttöön. Tämä hallituksen esitys luo luontevan tilaisuuden hyödyntää tiloilla ennestään käsillä olleen työvoimareservin, jonka käyttöä ovat säädelleet tiukat ansiotulorajoitteet. Luopumistuella olevat henkilöt ovat tottuneet raskaisiin ja vaativiin töihin jo työuransa aikana. On hyvä, että vielä hyvässä työkyvyssä olevat pääsevät avuksi maataloustöihin tänä aikana, jolloin kausityövoiman rekrytointi ei ole ollut normaalia.

Jos ennustettu aaltoliike koronaepidemiassa toteutuu ja seuraava huippu on odotettavissa syksyllä, täytyy olla mahdollisuus käyttää työvoiman saamiseksi myös luopumistuella olevia. Ulkomaisen työvoiman osalta ei ole saatu käyttöön tavoiteltua määrää, eikä tulevaisuus näytä sen valoisammalta. Tänäkin päivänä olen saanut yhteydenoton Pohjois-Pohjanmaan alueella toimivalta maitotilalliselta, joka tuskaili heidän toivottomalta tuntuvia yrityksiään saada ukrainalainen työntekijä helpottamaan heidän kovaa työtaakkaansa. Työntekijän lento on jo maksettu ja kalustettu vuokra-asunto odottaa, mutta työntekijän saaminen Helsingistä 600 kilometrin päähän koronakaranteeniin tuntuu olevan pullonkaula. On aika vaikea lähteä kesken kylvöjen ja 150 lehmän navetasta ajelemaan itse Helsinkiin. Huonolla tuurilla itsekkin sairastuu koronaan, ja sitten vasta katastrofi tilalla olisi, kun ei muutenkaan ole lomittajia saatavilla.

Arvoisa puhemies! Nyt on siis tärkeää saada myös kaikki mahdollinen kotimainen työvoima käyttöön huoltovarmuuden turvaamiseksi. Olisi toivottavaa, että lakiesityksen jatkovalmistelussa otettaisiin huomioon myös se, että paikalliset lomatoimistot voisivat käyttää luopumistuella olevia henkilöitä sijaisavun lomitukseen karjatilloilla. Sairastumisen yl-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 81/2020 vp

lätettäessä eläimet tarvitsevat joka tapauksessa hoitajia. Myöskään sadonkorjuutyöt eivät odottele sairausloman päättymistä.

15.10 Peter Östman kd: Arvoisa puhemies! Merkittävältä osin akuutti työvoiman tarve juuri nyt koskee maataloudessa tehtävää kausityötä, etenkin kasvimaita ja puutarhoja. Maaseutuyrittäjät ovat pitkin talvea esittäneet hätähuutonsa, sillä työvoimapula uhkasi jo kevätkylvöjä ja kriisin pitkittyessä se voi pahimmillaan uhata jopa osaa elintarviketuotannosta.

Muutama viikko sitten eduskunnassa hyväksyttiin hallituksen esitys, jolla vapautetaan Suomessa oleskelevien ulkomaan kansalaisten mahdollisuuksia työskennellä huoltovarmuuden ja työmarkkinoiden toimivuuden kannalta tärkeillä aloilla. Se ratkaisu oli ja on edelleen, valitettavasti, täysin riittämätön itse tähän ongelmaan. Riskin satokauden epäonnistumisesta kantaa yrittäjä, joten on ymmärrettävää, että moni viljelijä on jo tehnyt päätöksen olla investoimatta taimiin ja siemeniin tänä keväänä lainkaan — kausityövoimaa kun pitää olla varmuudella saatavilla paitsi istutuksiin myös syksyllä sadonkorjuun aikaan. Siksi pidän välttämättömänä ja kannatettavana, että hallitus tekee kaiken voitavansa työvoimakriisin ratkaisemiseksi.

Nyt hallitus esittää poikkeusmenettelyjä, joita sovellettaisiin väliaikaisesti maatalouden luopumistuen ansiotulorajaa koskeviin säännöksiin ja lakeihin. Koska ulkomaista kausityövoimaa on saatavissa vallitsevissa poikkeusoloissa vain pieni osa tarpeesta, on pyrittävä lisäämään kotimaisen työvoiman saamista erityisesti puutarha-alojen ja maatalouden kevään, kesän ja syksyn kausityövoiman tarpeeseen. Luopumistuen saajat ovat entisiä maatalouden harjoittajia, ja heillä on maataloudessa vaadittavaa erityisosaamista ja ammattitaitoa. Tästä syystä luopumistuen saajien pitäisi saada työskennellä nykyistä enemmän menettämättä luopumistukea. Asiahan on niin, että työt on jonkun tehtävä, jos jotain meinataan syödäkin. Siksi kannatan hallituksen esitystä.

Ja, arvoisa puhemies, aivan niin kuin edustaja Mattila sanoi, ainoa kestävä ja taatusti huoltovarma ratkaisu maatalouteen on mahdollisimman kotimainen tuotanto mahdollisimman kotimaisella työvoimalla ja mahdollisimman kotimaisilla koneilla. Eikö niin, ministeri Leppä?

15.12 Esko Kiviranta kesk: Arvoisa puhemies! Kasvinviljelytiloilla odotetaan nyt joka päivä ratkaisuja kiperään maatalouden kausityövoimaongelmaan. Tämä hallituksen esitys, joka koskee luopumistuella olevien mahdollisuutta tehdä maataloustyötä menettämättä luopumistukeaan — tosin määräaikana eli maaliskuun puolivälistä tämän vuoden loppuun — on tietysti hyvä esitys. Se koskee niitä ihmisiä, jotka tuntevat nämä työt, ovat niitä elämäntyönään tehneet ja pystyvät niihin ilmeisesti vielä aika hyvin kuntonsakin puolesta, joten siinä mielessä tätä esitystä on pidettävä erittäin kiitettävänä. Se periaatteessa voi koskea noin 1 900:aa henkilöä, mutta hallitus itsekin arvioi tässä esityksessään, että käytännössä se koskisi enintään 100—500:aa henkilöä, joten on todettava, että tämä on kuitenkin marginaalinen kokonaisuuteen, kokonaisongelmaan, nähden. Kiitokset tästä hallitukselle. Nämä luopumistuella olevat — tämä luopumistukihan on tosi pieni, se on noin 1 000 euroa kuukaudessa — kaipaavat lisätuloja, ja varmasti heillä on myöskin tällaista moraalista auttamishalua lähteä näihin töihin tässä tilanteessa.

Mutta kyllähän siellä tiloilla odotetaan, että tätä ulkomaista, käytännössä EU- ja Eta-alueiden ulkopuolista maatalouden kausityövoimaa, sitä työvoimaa, joka täällä on näitä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 81/2020 vp

töitä viime vuodet etupäässä tehnyt, sitten saataisiin tehokkaasti maahan tulemaan. Tällä hetkellä on tuollainen lukumäärärajoituskin, 4 500 henkilöä. Minusta se voitaisiin äkkiä poistaa, [Arto Satonen: Oikein!] koska kuka itse asiassa enää tällaisia lukumääriä pysyy tänä päivänä valvomaankaan? Se pitäisi poistaa kokonaan. Ja tietysti sitten Migrin pitäisi virkistyä vielä lisää. Se on virkistynyt tietysti jonkin verran, mutta sen pitäisi virkistyä käsittelemään näitä kausityötodistuksia ja muita kausityölupia niin, että nämä henkilöt, jotka tänne ovat tulossa, ilman tällaista lupabyrokratiaa voisivat tänne sitten tulla, kun hallitus omalta osaltaan avaa portteja — ja kun myöskin tiedetään, että esimerkiksi Ukraina suhtautuu myönteisesti nyt maansa kansalaisten tulemiseen tänne töihin. Tässä ei ole kovin paljon enää aikaa viivytellä. Toivotaan, että hallitus tekisi ratkaisut ripeästi, mielellään viimeistään jo tällä viikolla.

15.16 Jari Koskela ps: Arvoisa herra puhemies! Koronavirus on osoittanut sen, kuinka epävarmalla pohjalla huoltovarmuutemme on. Kymmenien vuosien ajan huoltovarmuutamme on ylläpidetty ulkomaisen työvoiman avulla. Nyt satokaudeksi tarvitaan 15 000 kausityöntekijää, mutta heidän saamisensa on ollut epävarmaa ja toistaiseksi maahan heitä on tullut lakiesityksen taustoituksen mukaan 450. Suomalaiset ovat kiitettävän paljon hakeneet maataloille töihin, mutta maataloustuottajat ovat yllätyksettömästi jääneet odottamaan, josko edes osa vuosia tiloilla töissä olleista pääsisi tiloille tekemään töitä, joissa ovat kenties vuosikausia olleet.

Maatalousalan riippuvuus ulkomaisesta työvoimasta ei kuitenkaan ole kestävää varsinkaan nykyisenlaisissa poikkeavissa olosuhteissa. Kuvitellaan, miten yritykset pärjäisivät, jos yhtäkkiä kaikki vakituiset työntekijät eivät pääsisi työmaille: vaikka uutta ja innokasta kotimaista työvoimaa saataisiinkin, on työn tuottavuuden aste luonnollisesti alussa matalampi ja vie aikansa ennen kuin perehdytysprosessi on saatu loppuun ja työn teho on hyvällä tasolla. Suomalaisilla tuntuu jatkuvasti olevan vähemmän ja vähemmän kokemusta maataloustöistä. Pitkään se onkin ollut lähinnä nuorten, työuraansa aloittelevien työtä, josta he parin vuoden jälkeen siirtyvät sitten parempipalkkaisiin ja vähemmän raskaisiin hommiin.

En halua kritisoida suomalaisia tuottajia enkä edes ulkomaalaista työvoimaa vaan niitä poliittisia valintoja, joiden takia vuosien saatossa tähän tilanteeseen on päästy. Maatalous vaatii kunnianpalautuksen. Tuottajahintoja on poljettu alas liian kauan, ja maataloustyöntekijöiden palkkataso on poljettu minimiin. Esimerkiksi kilosta teollisuusperunaa tuottaja on saanut alimmillaan vain 8 senttiä, ja vastaavasti esimerkiksi kotimaisen juurikassokerin tuottaja saa sokerikilosta vain noin 18 senttiä. Tällaisilla tuottajahinnoilla ei pääse rikastumaan, ei vaikka rahaa kassaan tulee myös kansallisista ja EU:n kautta kierrätetyistä maataloustuista.

Nyt käsitteillä oleva väliaikainen laki mahdollistaisi jo maataloustöistä luopuneiden työskentelemisen tiloilla ilman, että työstä ansaittu tulo vähentäisi saatua luopumistukea. On huomioitavaa, että moni tilansa esimerkiksi sukupolvenvaihdoksen seurauksena lapselleen jättänyt jatkaa tilan maataloustöissä palkattomasti vielä vuosia luopumisen jälkeenkin, niin sanotusti vanhana isäntänä. Monilla maataloilla tämä vuosisatainen järjestely jatkuu riippumatta siitä, millaiset kriisit maailmaa ja maatamme koettelevat. Yksinään tämä lakiesitys ei maatalouden huoltovarmuutta pelasta — vaikka se onkin oikeansuuntainen — koska me tiedämme, että lakiesitys koskee 1 900:ta luopumisensaajaa, joista 100—500

Pöytäkirjan asiakohta PTK 81/2020 vp

uskotaan työllistettävän. Toistan kuitenkin, että kausityöntekijöiden tarve on 15 000, eli paljon muutakin tarvitaan tämän lisäksi.

Arvoisa puhemies! On hyvä, että maatalouden merkitys on nyt korona-aikana noussut esiin. Suomalaiset ovat innolla ilmoittautuneet mukaan maataloustöihin, mikä kertoo solidaarisuudesta ja kasvaneesta yhteisöllisyydestä. Toivottavaa on, että maataloussektorin ongelmia paikkaillaan myös koronan jälkeisellä ajalla. Puhdas kotimainen ruoka on puolustamisen arvoinen asia. Arvostuksen toivoisi näkyvän myös tuottajahinnoissa ja maataloustyöntekijöiden palkoissa.

15.19 Arto Satonen kok: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin haluan todeta, että mielelläni kannatan tätä hallituksen esitystä, joka on yksi, toki rajallinen, kuten moni muukin keino on rajallinen, mutta yksi keino siihen, että saadaan lisää väkeä nimenomaan tälle vuodelle maataloustehtäviin. Tämä kohderyhmä, josta nyt puhutaan, on suomalaisia pitkän linjan maataloustyön osaajia, ja siinä mielessä erittäin hyvä tapa ja lisä. Jos oikein ymmärsin, kun kuuntelin ministerin esittelypuhetta salin ulkopuolelta, kyse olisi sadoista henkilöistä, eli mittaluokka on kuitenkin se.

Arvoisa puhemies! Tässä yhteydessä ei voi olla puhumatta myöskään näistä ulkomaisista kausityöntekijöistä, joihin tässä jo kaksi edellistäkin puhujaa ovat viitanneet. Yhdyn myös siihen näkemykseen, että tämä 4 500:n raja on kyllä tässä tilanteessa poistettava, varsinkin jos ja kun myöskin Ukraina on valmis väkeä tänne lähettämään.

Täällä aina silloin tällöin lainataan lehtikirjoituksia. Minulla ei ole mukana mitään lehtikirjoitusta, mutta täytyy sanoa, että viime sunnuntaina oli yksi parhaista pitkään aikaan, kun Helsingin Sanomissa oli Suljetun maan mansikkaa -kirjoitus, jossa toimittaja oli sisäpuolelta seurannut tilannetta halikkolaisella marjatilalla. Minä olen ihan varma, että jokainen, joka luki sen kirjoituksen, ymmärsi, että ainakin lyhyellä tähtäimellä ja ainakin tänä kesänä tilanne on se, että jos ulkomaista työvoimaa suomalaisille marjatilaille ei saada, niin meillä ei myöskään mansikoita ole kaupassa. Se kävi niin selkeästi ilmi. Vaikka sillä tilalla oli myös suomalaisia työntekijöitä ja vaikka tiloille, kuten edellinen puhuja sanoi, on myöskin hakeutunut lisää suomalaista työvoimaa, mikä sekin on tarpeen, niin siellä on myös sellaisia osaamista vaativia töitä, johon ei voida niin sanotusti pystymetsästä väkeä ottaa. Osittain työ on myös sen luonteista, että sitä joudutaan tekemään lähes ympäri vuorokauden tai eri vuorokauden aikoihin, ja silloin on erittäin tärkeää, että se työvoima on myöskin siinä hyvin lähellä sitä varsinaista työpistettä. Ja on monia muita seikkoja, kuten tässä kävi erinomaisesti ilmi.

Eli realismia on se, että tarvitaan niitä keinoja, joilla suomalaisia houkutellaan entistä paremmin, erilaisin keinoin, kuten tälläkin keinolla, maatalouden töihin erityisesti tänä kesänä, mutta me tulemme tarvitsemaan myös ulkomaista työvoimaa. Sitä tarvitaan tänä kesänä ja tullaan tarvitsemaan jatkossakin, jos Suomen talous tästä vielä lähtee nousemaan, kuten toivon ja uskon.

15.22 Anders Norrback r: Arvoisa puhemies! Hallitus kääntää kaikki kivet kausityövoiman turvaamiseksi. Tämä lakiehdotus on osoitus siitä. Luopumistuen ansiotulorajan määrääikainen soveltamatta jättäminen on jo tehtyjen päätösten rinnalla tärkeä — ehkä pieni, mutta kuitenkin tärkeä — lisäys kotimaisen kausityövoiman saatavuuden ja elintarvikehuollon turvaamiseksi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 81/2020 vp

Edelleen tarvitaan kuitenkin, niin kuin on käynyt täällä ilmi, muita keinoja ja ratkaisuja, jotta kaikki ne 16 000 kausityöntekijää, jotka tavallisesti saapuvat maahan työskenneläkseen etenkin puutarhatuotannossa ja metsämarjanpoiminnassa, voidaan korvata.

Meidän on myös pitkällä aikavälillä, niin kuin on täällä vihjattu, mietittävä, miten turvaamme ruokavarmuutemme globaalissa maailmassa, jossa työvoima liikkuu. Kyllä se globalisaatio vaan jatkuu, ei se pysähdy. Meidän on mietittävä uudet keinot, millä tavalla turvaamme paremmin kuin tänään sen, että tämä meidän ruokahuolto toimii.

Ärade talman! På grund av det rådande undantagstillståndet motsvarar tillgången på utländsk arbetskraft bara en liten del av behovet. Vår målsättning måste vara att ta i bruk alla lösningar och öka tillgången till inhemsk arbetskraft. Särskilt med avseende på behovet av säsongsarbetskraft inom jordbruk och trädgårdsodling under våren, sommaren och hösten.

Vi måste också förbereda oss för att det inte finns tillräckligt med yrkesskicklig avbytarhjälp vid sjukdomsfall, särskilt på husdjursgårdar också under slutet av året, när coronapandemin kan orsaka sjukdomsfall på gårdarna. En kompetent arbetsinsats måste därför kunna utnyttjas fullt ut. Därför är det glädjande att vi har det här lagförslaget, och jag tackar för det.

De som får avträdelsestöd är tidigare jordbruksidkare och inte bara experter, de är fullfjädrade och har sin praktikperiod slutförd. De är de bästa experter vi kan ha när det gäller specialkompetens och yrkesskicklighet.

Regeringen har åter en gång visat, när det gäller den här problematiken som vi arbetar med, att den kan reagera och att den agerar. Att inkomsterna från jordbruks- och skogsbruksarbetet temporärt fram till slutet av året inte inverkar på avträdelsepensionen är ett bra tillägg och i linje med de övriga åtgärder som regeringen redan har introducerat med målsättningen att trygga tillgången på arbetskraft. Och i slutändan handlar det ju om vår livsmedelsförsörjning — den viktigaste beredskap vi behöver i ett land. — Tack.

15.24 Piritta Rantanen sd: Arvoisa puhemies! Tämän hallituksen esityksen tarkoituksena on väliaikaisesti mahdollistaa maatalouden luopumistukeen oikeutettujen tuensaajien ansiotyössä käynti ja huoltovarmuuden turvaaminen poikkeusoloissa omalta osaltaan. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian, ja se onkin erinomainen asia. Tarve tiloilla on jo kova, ja osaltaan tämä esitys varmasti myös estää pimeän työn määrää. Tällä esityksellä huoltovarmuutemme kannalta erittäin tärkeille maa- ja puutarhatiloille on aidosti mahdollista saada kotimaista, erittäin ammattitaitoista työvoimaa, ja niin kuin edustaja Kivirantakin aiemmin totesi, tämä työvoima on varmasti motivoitunutta tätä työtä tekemään.

En voi olla kommentoimatta MTK:n lausunnosta muutamaa kohtaa tätä lakiesitystä koskien, nimenomaisesti sitä, että monella maatilalla on jo tällä hetkellä kasvava huoli osaan työvoiman saatavuudesta tulevan kesän kasvukauden tuomiin työtehtäviin, ja myös siitä, onko eläinten hyvinvoinnin turvaaminen kotieläintiloilla mahdollista epidemiatilanteen tuomissa työvoimaongelmissa. MTK ottaa lausunnossaan kantaa myös siihen, että käsiteltävänä oleva muutosesitys on yksi keino turvaamaan tämän kasvukauden töitä. Näitä luopumistuen saajia on esityksen mukaisesti noin 1 900 kappaletta, joista mahdollisesti tällä esityksellä työllistyisivät nuo aiemminkin mainitut 100—500 henkilöä. Se voi kuitenkin olla juuri sitä kriittistä osaamista ja tarvittavaa työvoimaa. On ymmärrettävää, että kaikki tuensaajat eivät enää työllisty, kun tuensaajien keski-ikä oli yli 61 vuotta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 81/2020 vp

Esitys on joka tapauksessa hyvä ja kannatettava, ja ehkä seuraava esitys koskeekin myös opiskelijoiden opintotuen vuosittaista tulorajaa ja sen nostamista tai mahdollista poistamista, niin kuin täällä aiemmissakin puheenvuoroissa esiin otettiin.

Tämän kriisin jälkeen meidän on viimein päästävä siihen keskusteluun, jolla voimme ratkaista pitkällä aikavälillä maatalojen ja puutarha-alan, matalapalkka-alojen kiinnostavuuden tulevaisuudessa. Me tarvitsemme siihen laajaa keskustelua tuottaja- ja kuluttajahinnoista ja pitkän aikavälin maatalousstrategiaa. Niin kuin ministerikin mainitsi alussa, on erittäin tärkeää, että kotimaisesta ruoasta ja huoltovarmuudesta pidetään huolta, ja se on tässä kohtaa meidän tehtävämme.

Puhemies Matti Vanhanen: Myönnän käytettävissä olevan ajan puitteissa vielä puheenvuorot sitä nyt pyytäneille edustajille Pylväs, Satonen, Tanus ja Kauma.

15.27 Juha Pylväs kesk: Arvoisa puhemies! Tämä luopumistukijärjestelmä viljelijöille on ollut erinomainen järjestelmä, jolla on saatu tänne Suomeen Euroopan nuorimmat maataloustuottajat, ja silloin, kun ruokahuollosta ja huoltovarmuudesta puhutaan, saamme olla kiitollisia siitä, että meillä on nuoria tuottajia, jotka ovat tätä ruokaa meille tuottamassa. Harmi vain, että tämä järjestelmä on loppunut 2018 — olisi toivonut tälle jatkoa tietenkin, että olisi saatu näitä sukupolvenvaihdoksia ja nuoria yrittäjiä maataloustuotantoon enemmänkin mukaan, millä tätä jatkuvuutta saadaan aikaiseksi.

On tietenkin tärkeää huomata, että tässä kausityöntekijäasiassa tämä hallituksen esitys on yksi osa semmoista isompaa pakettia, jolla tähän koronan aiheuttamaan ongelmaan ulkomaalaisten työntekijöitten saamisessa on vastattu, mutta tietenkin tämä kausityö on tärkeintä marja- ja puutarhatiloilla, joilla nämä käsiparit ulkomailta ovat olleet erittäin tärkeitä. Itse näkisin, että tällä hallituksen esityksellä vastataan enempi perusmaalouden ongelmakenttään. Jos tarvitaan sairaustapauksien vuoksi semmoista erikoisosaamista, rajua ammattitaitoa, niin näistä luopumistuen piirissä olevista henkilöistä löytyy kyllä sitä ammattitaitoa ja pitkäaikaista kokemusta, ja uskoisin, että tämä hallituksen esitys auttaa siihen huomattavasti enemmän kuin käsiparien tarjoamiseen marja- ja puutarhapuolelle. Sesonkitöihin perusmaalouden puolelle onneksi löytyy urakointipalveluja tänä päivänä. Meillä on valtavan kattava järjestelmä, peltoviljelyyn erikoisosaajia, jotka sitten tarvittaessa pystyvät auttamaan, jos tällainen kriisi siellä tilalla tämän koronan myötä jollakin lailla kulminoituu.

Kysyisinkin ministeriltä vielä arvioita: onko näistä LUTUn piirissä olevista maataloudesta eläköityneistä yrittäjistä enemmän apua marja- ja puutarhatiloille, eli mikä miten on alueellinen vaikuttavuus, vai onko se siellä perusmaalouden puolella? Meillä ovat kumminkin Suomessa aika lailla eriytyneet nämä marja- ja puutarhatilojen alueet verrattuna alueisiin, missä on sitten kotieläintaloutta hyvin voimakkaasti.

15.30 Kristiina Salonen sd: Arvoisa puhemies! Kaikissa elämäntilanteissa ja ammateissa tulisi olla aina kannattavaa siirtyä työstä työhön. Tämä esitys ei ehkä ole ratkaisu koko ongelmaan mutta on suunnaltaan oikea ja, kuten useammat edustajat ovat täällä jo todenneet, yksi askel siihen, että voisimme turvata työvoiman maataloilla.

Käytännössä esityksen tarkoituksena on siis edistää luopumistuen saajien työpanosta ja osaamisen saamista entistä paremmin maatalouteen nyt myös poikkeusaikoina. Tärkeää tässä esityksessä on myöskin se, että tuetaan huoltovarmuuden toteutumista erityises-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 81/2020 vp

ti maataloudessa ja puutarha-alalla, joissa alkutuotannon toteutuminen on kriittisen tärkeää.

Korona on tuottanut huolta muun muassa ruokateollisuuden keskittymässä Satakunnassa, Suomen ruoka-aitassa. Esimerkiksi Huittisissa, jossa tehdään perunatuotteita julkisen sektorin tarpeisiin, huolenaiheita on monia. Ensiksi tuli tietenkin huoli äkillisistä, yhtäkkiä tilausten keskeytyksistä, mutta nyt sitten jatkossa on huoli myöskin raaka-aineiden saatavuudesta. Ruokateollisuuden tarpeisiin — täytyy muistaa — meiltä maataloudesta iso osa tuotteista myöskin menee. Jos emme pysty ikään kuin turvaamaan sitä, niin ongelmat ovat sitten jatkossa esimerkiksi julkisella sektorilla myöskin raaka-ainepulana siellä ruoantuotannossa.

Tämä ruoan ketju on ehkä pitempi kuin se, mistä usein puhumme, mansikkatilalta tai suoraan pellolta kuluttajalle. Valtava määrä menee myöskin sinne ruokateollisuuteen ja sitten erilaisiin tarpeisiin, kouluihin, vanhainkoteihin, työpaikoille. Tältä osin meidän on tehtävä kaikki voitava, jotta sitten pystymme tänäkin kesänä ruokaa sieltä pellolta saamaan näihin tarpeisiin.

15.32 Sari Tanus kd: Arvoisa herra puhemies! Tämä hallituksen esitys on kovasti kannattava, ja kiitämme siitä, vaikka tämä ei tietenkään ratkaise ongelmaa, kun se koskettaa kuitenkin varsin pientä joukkoa. Mutta joka tapauksessa siellä on sitä osaavaa, kokenutta joukkoa, joka luopumistukea saa, ja näkisin, että on erittäin hyvä asia, että he voivat osallistua ja tuoda sitä osaamista ja kokemustaan ja saada siitä myös sitten tuloja eivätkä menettäisi ansiotaan eivätkä sitä luopumistukea.

Huoltovarmuus on erittäin tärkeä asia, ja ajattelen, että omavaraisuuteen myös maa- ja metsätalouden alalla, ruokahuollon alalla, pitäisi kaikin tavoin pyrkiä. Näkisin, että samoin kuin terveydenhuollossa ja sosiaalitoimissa pyrimme panostamaan kaikin tavoin siihen, että kaikki suomalaiset, tässä maassa asuvat kansalaiset, saavat tarvittavan sairaanhoidon, terveydenhuollon ja myös sosiaalihuollon, niin aivan samalla panoksella, yhtä intensiivisesti pitäisi pyrkiä myös maatalouden osalta siihen, että meillä olisi omavaraisuus ruoantuotannon suhteen ja myös se elävä maaseutu meillä säilyisi myös tulevia vuosia ajatellen — eikä olisi vain omavaraisuus, vaan näkisin, että tässä on valtava mahdollisuus myös suureen ja suurenevaan vientiin jatkossa.

Mutta kysyisin ministeriltä, kun tässä on paljon keskusteltu siitä ja oltu huolissaan, että sitä osaavaa joukkoa ei mahdollisesti ulkomailta pääse siinä määrin kuin oltaisiin toivottu ja edelleen toivotaan: kun meillä on samanaikaisesti kuitenkin iso joukko Suomessa työttömiä tai opiskelijoita, jotka toivoisivat saavansa työpaikan ja myös ehkä sitä ensimmäistä kosketusta työelämään ja myös oppivansa siellä käytännön työssä, niin mitä toimia on tehty tai on tulossa, jotta mahdollisimman moni työtä tarvitseva suomalainen voisi tarttua myös näihin huoltovarmuuden kannalta kriittisiin maataloustöihin, ja mitä on tehty, jotta perehdytys ja oppiminen olisi mahdollisimman nopeaa ja tehokasta siellä maataloilla, niin että ei julkisuudessa kuuluisi vain, että on kokeneita, hyviä ja tehokkaita työntekijöitä ulkomailta, joita odotetaan, vaan että meidän omat työntekijämme ja ne oppijat voisivat olla hyviä oppijoita ja tehokkaita työntekijöitä?

Edelleenkin kysyisin, niin kuin täällä on jo esitetty: voisiko ajatella, että myös tämän opintotuen vaikka väliaikaista tulojen poistoa voisi harkita ja ehkä nopeastikin toteuttaa? Kun meillähan opiskelijat ovat olleet viime kuukaudet etäopiskelussa — ja jatkuuko se missä määrin syksyllä ja pidempäänkin? — niin siellä olisi varmasti monia, jotka haluai-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 81/2020 vp

sivat tarttua myös tämän alan töihin, ja ajattelen, että ehkä sellaista [Puhemies koputtaa] rohkaisuakin tähän suuntaan tarvittaisiin.

15.35 Pia Kauma kok: Arvoisa puhemies! Kyllähän se niin on, että sellainenkin kansanedustaja, jolla ei ole mitään kokemusta maataloudesta, ymmärtää, että me olemme suuren ongelman ääressä. Vain murto-osa henkilöistä, joita tarvitaan näihin töihin, on saatavilla. Tämä lakiesitys on erittäin hyvä. Sen tavoite on saada töihin sellaisia entisiä maatalouden harjoittajia, jolla on sitä erityisosaamista ryhtyä näihin töihin, ja kannustaa sitä juuri niin, että he eivät menettäisi sitä luopumistukea.

Tässä edustaja Tanus ja muutamat muutkin ovat ottaneet esiin myöskin muita ryhmiä, esimerkiksi opiskelijoita, jotka voisivat samalla tavalla tulla hyödynnetyiksi maatiloilla työpanoksensa kautta, mutta ongelmana ovat nämä tulorajat. Meillä ne tulorajat vuodessa ovat alle 12 000 euroa, ja jos sen yli menee, niin menettää sitten niitä opintotukia. Pitää muistaa, että muissa Pohjoismaissa — Ruotsi, Norja, Tanska — se luku on 18 000—19 000 vuodessa, ja me olemme kyllä tosi paljon jääneet jälkeen tästä.

Tietenkin pitää muistaa myöskin se, että eiväthän nämä opiskelijat nyt sillä tavalla mitään ammattilaisia ole, niin kuin nämä luopumistuen saajat, mutta kyllä heistä varmasti monet olisivat koulutettavissa niihin tehtäviin. Kyllä meistä varmaan moni muistaa sen ajan, kun ensimmäiset kesätyöt tehtiin mansikoita ja muita vastaavia luonnon antimia poimimalla. Tuskinpa se nykynuoriso nyt siitä niin kauaksi on tullut, etteivätkö hekin voisi näitä asioita oppia.

15.37 Maa- ja metsätalousministeri Jari Leppä: Arvoisa puhemies! Kiitoksia hyvästä keskustelusta ja palautteesta, mitä teiltä tuli, ja myöskin niistä lukuisista ehdotuksista, joita teitte, hyvät edustajakollegat. Tartumme näihin kaikkiin. Kaikkia näitä tarkastellaan. Tilanne on sen verran kriittinen, että joka ainoa kivi pitää kääntää, niin kuin teistä joku täällä totesi, ja näin myöskin tehdään.

On huomionarvoista myöskin se, käydyn keskustelunkin perusteella jälleen kerran, että poikkeusoloissa omavaraisuus, jota kautta meille syntyy huoltovarmuus, koetaan tärkeänä. Se ei synny itsestään, vaan se vaatii pitkäjänteistä työtä. Se vaatii työtä erityisesti silloin, kun eletään normaaliajassa, että me muistamme, että joskus voi myöskin käydä niin kuin nyt on käynyt — vaikkapa niin, että meillä ei kausityövoimaa ulkomailta saatu lainkaan. Meillä oli sellainenkin hetki tässä keväällä, että sieltä ei tullut ketään, ja se ei johtunut Suomesta, ei hallituksen päätöksistä eikä tästä maasta, vaan se johtui siitä, että sieltä ei päästetty lähtemään. Sen vuoksi tämä tilanne tarvitsee usean eri hallinnonalan yhteistyötä, niin kuin me olemme hallituksessa sitä tehneet ja niin kuin tässä keskustelussa erittäin hyvin tuli esille. Muutoin tämä asia ei ratkea, ja se vaatii myös sitä kansainvälistä vuoropuhelua, Euroopan unionin kesken olevaa vuoropuhelua, että olemme päässeet tilanteeseen, jossa nyt tällä hetkellä olemme, jolloin olemme jotakuinkin pystyneet saamaan ja varmistamaan sen työvoiman tarpeen, joka tiloilla on.

Se pitää muistaa aina, että riippuvuus kokonaan ulkomaisesta työvoimasta on reilusti alle 10 prosenttia, eli ei se meidän kokonaishuoltovarmuuden kannalta ole mitenkään valtava iso, mutta siellä on sellaisia kriittisiä kohtia, jotka saattavat meidän ruokalautasemme väriä muuttaa, jos ei sitä pystytä takaamaan. Tästä tässä on kysymys, ja sen vuoksi se on kriittistä, että me saamme niitä ulkomailta tulevia kokeneita työntekijöitä ja myöskin kotimaasta motivoituneita työntekijöitä tiloille töihin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 81/2020 vp

On aivan totta, että se epävarmuus tiloilla on ehkä se kaikkein pahin asia: saadaanko tulemaan vai eikö saada tulemaan työntekijöitä. Hallitus neuvottelee lähipäivinä tästä asiasta ja uusien ratkaisujen saamisesta, ja niihin palataan sitten, kun hallitus on tuon oman neuvottelunsa käynyt, ja sen jälkeen sitten tuo myöskin ratkeaa.

Puhemies! Viimeinen havainto: Kannattavuus, markkinoiden toiminta ovat keskeisiä, tietysti yhdessä harjoitetun tukipolitiikan kanssa. Meidän koko ruokajärjestelmämme, niin kuin täällä todettiin, on pitkä, siinä on paljon osia, [Puhemies koputtaa] ja siksi sen koko järjestelmän pitää toimia. Se kriittinen kohta on ollut pitkään, vuosikausia jo, maatalouden alkutuotannon heikko kannattavuustilanne, ja tämä heijastuu koko järjestelmään. Sen vuoksi sen korjaaminen on myöskin äärimmäisen tärkeää myös huoltovarmuuden kannalta. — Kiitoksia.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin maa- ja metsätalousvaliokuntaan.